

L. Ladugårdsgärdet

Fig. 01. Ortofotokarta över skötselområdena Ladugårdsgärde

L1. Kampementsbadet - Fågelberget

Området utgör en förlängning av Ladugårdsgärdets stora sammanhängande, så gott som trädfräa gräsytor, anlagda som militärt exercisfält under 1600-talets slut och utvidgat under 1800-talets början. Tillsammans utgör de NSP:s största gräsyta. I övergången från fält till naturmark ligger Fågelberget, med varierat träd- och buskbestånd av värde för biologisk mångfald och rekreation.

Den ekologiskt mest intressanta delen är den trädbevuxna del som parken nordväst om badet utgör. Parken utgör sydslutningen av den bergshöjd på vilken bebyggelsen på Gärdet i norr möter.

En gångstig löper i öst-väst och förbinder Tessinparken och Gärdet. Träd finns främst norr om stigen. Flera grova ekar, ask i varierande ålder samt ett tiotal lärkträd är de träd som främst möter stigvandrarerna. Längre från stigen, upp mot bergshöjden, är trädvegetationen mer vildvuxen. Oxel, ask, tall, rönn och björk bildar där ett glest bestånd på det tunna jordlager som finns mellan hällytor och små block. Några äkta fläderbuskar finns även. Marken täcks av triviala gräs och enstaka nyponsnår. Rester av en övervuxen, rund skans finns i den östra delen. Stenmaterialet av sprängsten och natursten är nästan helt övervuxet av gräs.

Fig. 02. L 1. Sportfältet vid Kampementsbadet

Bedömning

Området utgör en del av Nationalstadsparkens avsmalnande ”midja” och är som sådan av stort värde som ekologisk spridningskorridor samt som park och friyta för sport och rekreation. Trädbeståndets artvariation lockar till sig födosökande fåglar.

Mål

Gräsytor för park, sport och rekreation. Den trädbevuxna delen i nordväst utvecklas mot så naturlig vegetation som möjligt, med bibehållna inslag av lärk.

Åtgärder

Skötsel av park och gräsytor som hittills. Det bör övervägas om områdets funktion som ekologisk spridningskorridor skall förstärkas genom plantering av trädrader/alléer med varierad artsammansättning, kanske även dammar, i den östra delen längs Sandhamngatan. Detta i syfte att överbrygga trädlösheten mellan trädbestånden vid vägskälet Lindarängsvägen/Sandhamngatan och parkdelen nordväst om Kampementsbadet, vilken i sin tur utgör ”språngbräda” till trädbeståndet längs gatorna i Gärdet och Tessinparken. Möjligheten att anlägga en träd- och buskomkranad damm i närheten av Kampementsbadet, dit ju redan vattenförsörjning finns, kan övervägas.

Fig. 03. L 2. Ladugårdsgärde mot Kampementsbadet och Gärdet. Alla hällar och torrbackar är utsatta för hårt trampslitage.

L 2. Ladugårdsgärde

Ladugårdsgärde är "Gärdet" för stockholmarna, samtidigt som namnet Gärdet står för stadsdelen som byggts på det ursprungliga Ladugårdsgärdets norra del. Med grässlätter, hälltytor och park- och lövbräm kring Borgen är det i bokstavligen vid bemärkelse en entré till södra delen av NSP.

Fig. 04. L 2. Ladugårdsgärde mot öster. Gräsfälten klipps kort så att folk kan röra sig fritt över hela fältet.

L 2 a Delområde a) Ladugårdsgärdets öppna del

Ladugårdsgärdet är en rest av det medeltida odlingslandskap som fanns innan den kungliga jaktparken med hjortbete inrättades. Den nutida stora sammanhängande gräsytan är dock kraftigt påverkad och förändrad. Funktionen som militärt exercis- och övningsfält började redan 1672. Under Karl den XIV Johans regeringstid vid 1800-talets början utökades Ladugårdsgärdets gamla exercisplats rejält. Genom utfyllning, dränering och borttagning av vegetation skapades de stora ytor som kungen ansåg behövdes för att bedriva stora militärövningar, artilleriskjutningar m.m. Vid dessa sammandragningar kunde mer än 13 000 soldater delta. Själva gärdesytans gräns i söder följer sträckningen av det äldsta djurgårdsstängslet, som på 1680-talet ersattes med det två mil långa stängslet, som också omfattade Norra Djurgården. Djurgårdsbrunnsvägen följer sålunda den gamla stängelsträckningen.

Dagens Ladugårdsgärde är en stor gräsyta, nästan helt trädlös med endast små skillnader i sin topografi. Det betades länge av de kungliga fåren, vallade av hund och fåraherde, men sedan den verksamheten försvann har grässvålens växttäckte blivit allt tätare och ensartat. Botaniskt finns inga större värden. Ett par störningsgynnade svampar, discomyceter, är dock funna där 1974 (Lars-Erik Kers muntl.). Ett nät av mer eller mindre tydligt uppkomna stigar korsar området, framför allt i dess längdsträckning i öst-väst. Gräset hålls genom trampet kort endast på och intill stigarna, i övrigt inbjuder det inte till promenader i lågskor.

Berget går i dagen i form av låga hållryggar strax sydväst om Borgen, där rester av en skans ligger på det forna Skansberget. Runt dessa hållar är markslitaget särskilt hårt och någon egentlig torrbacksflora finns inte kvar. Marken sluttar långsamt mot väster till ett lägre markparti. Marken är där påverkad av grävning och de uppkomna vallarna bär ”skräpvegetation” av triviala gräs m.m.

Vid Ladugårdsgärdets gräns mot sydväst är jordmassor påförda vid intilliggande bebyggelse. De är bevuxna av höga trivialgräs och annan ruderatflora. Ett par små betongvärn finns i kullens sydöstra kant.

Enstaka solitärträd eller grupper av träd finns på några ställen, främst åt söder och sydväst. Inte långt från Djurgårdsbrunnsvägen står en solitär jättepoppel. En pil står strax nordost om poppeln. Enstaka, spridd lönn och tysklönn finns här och där. I områdets sydöstra kil finns en liten grandunge.

Strax norr om Telemuseet står ute på gårdet en kopia av en optisk signaltelegrafstolpe. Trots uppenbara störningar från folk som uppehåller sig på gårdet kan 3 –4 revirhävdande sånglärkor höras här.

Bedömning

Ladugårdsgärde utgör Nationalstadsparkens största sammanhängande gräsyta. Sedan fårbetet upphörde har grässvålen utvecklats till höggrässamhällen, som inte inbjuder till strövande och därför inte påverkas av det tramp som skulle skapa välkomna störningar i höggräsyterna och även öka den biologiska mångfalden. Den gräsklippning som sker förmår inte hålla gräsnivån tillräckligt låg. Området har mycket stor betydelse för allmänhetens rekreation, men man skulle önska ett bokstavligen bredare nyttjande än till stigarna. En stor besökaregrupp är hundägare, vars husdjur framför allt genom sin urin dessvärre medverkar till grässvålen eutrofiering och därmed artmässiga utarmning.

Fler evenemang som den årliga drakflygningen välkomnas, se exempel nedan. Ett korthållet växttäckte skulle göra Ladugårdsgärdets ytor mer attraktiva för strövande över hela fältet.

Mål

Ladugårdsgärdet skall för all framtid utgöras av ett stort öppet sammanhängande gräsbevuxet område lämpligt för utflykter, lek, motion och speciellt ytkrävande tillfälliga evenemang såsom drakfester, utomhuskonserter, tävlingar m.m. Grässvålen skall hållas kort och tåla slitage av dessa evenemang.

Åtgärder

På kort sikt slätter av gräs vid upprepade tider på året för att skapa en grässvål som möjliggör promenader med vanliga skor. För att minimera problemet med lösspringande hundar, till men för hundrädda människor och betydande gödning av marken, bör en diskret, men inte allt för liten inhägnad rastgård för hundar anläggas. Den bör helst hägnas med trögärdesgård.

På lång sikt återinförs bete med får, hjort eller intensiv gräsklippning/slätter. Vid hjortbete kan övervägas om Ladugårdsgärde kan ingå som del i ett större sammanhängande hjorthägn i Kaknäsområdet.

Återkommande organiserade markstörningar välkomnas. Detta kan förefalla paradoxalt, men störningar i grässvålen som på exercisplatsens tid är nödvändiga för att behålla en kortvuxen, artrika markflora. Stora orienteringstävlingar, löplopp såsom t.ex. Tjejmilen, ridevenemang, tom en viss militär terrängkörning med band- och hjulfordon kan vara möjlig, vilket skulle

skapa återkommande störning och slitage i grässvålen. Den rikare och tramp- och betesanpassade floran och faunan gynnas, särskilt artgrupper som vissa steklar och svampar.

Vid gräsklippning måste allt gräsklipp tas bort så det inte ligger och göder grässvålen. Alternativt eller som komplement till ovan betas området periodvis med får ledd av fåraherde eller med tillfälliga stängselfällor, såvitt inte området kan ingå i en fast storfälla för hjortbete.

Fig.05. L 2b. Ladugårdsgärde och Borgen - området från Kaknästornet

L 2 Delområde b) Borgen

Borgen var ursprungligen en fyrkantig övningsskans, kallad Karl XI:s skans anlagd på en utlöpare av Drottningberget 1672 men som raserades 1780. Platsen nedanför skansen användes under lång tid för tältläger och som åskådarpåplats vid de militära övningarna. 1818-22 lät Karl XIV Johan uppföra den nuvarande byggnaden, ritad av Fredrik Blom, då bestående av en huvudpaviljong och två sidopaviljonger. Borgen tjänade som kungens rast- och stabsplats. Den stora Paviljongen brann ned 1977, men byggdes upp till sitt ursprungliga skick. Idag omges Borgen av en lummig trädgård och utanför denna, bestående av lövträd med ask, ek, hägg och busksnår i brynen med bl.a. nypon och slån mot det öppna gärdet i söder. I öster finns en mindre lindallé.

Vid borgen sprängdes också en tunnel 1942 för Militärbefälstabens signalavdelning under andra världskriget som 1944 utökades till ett skyddsrum.

Gränsande mot nordost finns ett upplag för parkskötsel med flera mindre förrådsbyggnader. Öster om Borgen ligger en ateljé för träskulptur med alla väggar av glas, förrådsbyggnad, en röd villa, upplag av bryggor och skridskokuror m.m. En av dessa byggnader, med inhägnad gård, nyttjas av Stockholms stad för reparation av parkbänkar. I direkt anslutning till Borgens staketomgärdade tomt gränsar i söder en parkeringsplats vid vägen som leder mot

Drottningberget i öster. Runt dessa hus och anläggningar finns halvöppna brynpartier och flertalet grova ekar.

Bedömning

Borgen-områdets historiska byggnader har stort kulturhistoriskt värde. Den lummiga trädgården och omgivande lövparti och bryn är av biologiskt intresse som utlöpare och förstärkning av Drottningbergets lövinslag. Vägen söder om Borgen tjänar som parkering och entré till elljusspår och stigar.

Den spridda kringbebyggelsen av olika karaktär och ändamål ger i flera fall ett skräpigt och förfallet intryck. Området är en viktig lokal för hotade skalbaggar och kräver särskild hänsyn.

Mål

Bevarade kulturhistoriska byggnader med trädgård och flerskiktad lövdungskaraktär. Sanerad och upprustad kringbebyggelse.

Åtgärder

Finparksskötsel av Borgens tomtområde. Delområdets lövskogskaraktär och täta brynbuskage bibehålls. I brynet står äldre lövträd och tallar, döda och levande, som bör få stå kvar. För brynskogen är det viktigt att de nu öppna partierna intill Borgen hålls öppna med slätter eller betesdjur, vilka kan vara hjort eller får.

Byggnadsbeståndet kring själva Borgen bör ses över. Byggnader som saknar kulturhistoriskt värde eller inte har någon till NSP knuten funktion bör rivas. Slitna eller förfallna byggnader och stängsel rustas om lämpliga ändamål, förenliga med NSP:s mål (t. ex. service, naturpedagogik, sport, idrott, parkskötsel) finns, annars rivs de.